

Tekenen in de Tijd 74

20-26 december 2020

Nu de coronacrisis zich maar blijft voortslepen, is het moeilijk om oprecht vreugdevol te zijn vanwege het naderende kerstfeest. Toch is het volgens Erik Borgman juist nu bij uitstek zaak om de verborgen redding, en de daarmee verbonden verborgen vreugde, te gedenken.

‘Vergeet de vreugde niet’, zei paus Franciscus vorige week zondag in zijn wekelijkse toespraakje op het Sint-Pietersplein. ‘Christenen zijn vreugdevol van hart, zelfs te midden van beproevingen.’ Hij herhaalde daarmee de boodschap die hij al in het jaar van zijn aantreden formuleerde. In de apostolische exhortatie *Evangelii Gaudium* van 24 november 2013 schreef de paus dat de boodschap van het evangelie, wil zij aankomen, met vreugde moet worden verkondigd en niet met een begrafenisgezicht.

Ons vermogen de vreugde te bewaren of zelfs te hervinden, is dit jaar op de proef gesteld in een mate die ook de paus zeven jaar geleden niet kon voorzien. ‘Bring ons niet in beproeving’ bidden wij in het Onzevader, maar in de oppervlakkige zin is dit gebed zeker niet verhoord, integendeel. Er rest ons weinig anders dan ons vast te houden aan het geloof dat God tot in de beproeving ons nabij is. En precies dat is wat we komende vrijdag met kerstmis vieren: dat God ‘God met ons’ is, in welke omstandigheden dan ook. Dat maakt dat geen enkele situatie uitzichtloos is en dat maakt zelfs in de beproeving vreugde mogelijk.

Elk jaar wordt er op het Sint-Pietersplein een kerststal neergezet, steeds afkomstig uit een andere stad of streek in Italië. De kerststal van dit jaar komt uit Castelli, een stad in de Abruzzes met een lange traditie in het vervaardigen van keramiek. De meer dan levensgrote beelden van de kerststal zijn in de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw gemaakt door leraren en studenten van een plaatselijke kunstacademie. De menselijke figuren – Maria, Jozef, de wijzen en de herders – zijn minimalistisch vormgegeven. Ze bestaan uit een eenvoudige cilinder voor het lichaam en een bol voor het hoofd. Andere lichaamsdelen – armen, benen, voeten, handen – zijn sterk gestileerd aangeduid of ontbreken geheel. De dieren hebben geen poten en zijn gedrongen.

Juist in tijden van onzekerheid houden veel mensen zich graag vast aan het vertrouwde. De modernistisch vormgegeven kerststal is veelvuldig negatief becommentarieerd. Een verschrikking in een toch al verschrikkelijk jaar, is de samenvatting. Maar dat is in zekere zin ook de bedoeling. Op 1 december van het vorig jaar zette paus Franciscus in de apostolische brief ‘Admirabele signum’ uiteen dat de kerststal de geboorte van Gods Gezalfde midden in onze wereld present stelt. Hij herinnerde eraan hoe er vaak eigentijdse elementen aan de kerststal worden toegevoegd, hetgeen dit nog eens onderstreept (voor de Nederlandse tekst van ‘Admirabele signum’, zie: <https://www.rkdocumenten.nl/rkdocs/index.php?mi=600&doc=7500>). Toeval of niet, de kerststal van dit jaar beeldt bij uitstek de verborgenheid van de hoop en de vreugde uit waarmee we dit jaar zo sterk geconfronteerd worden. Ze gaan vaak schuil achter de schijn van hopeloze onveranderlijkheid, die het leven een tegelijkertijd onveranderlijke en steeds nieuwe moeizaamheid geeft. Maar *hier* breekt, onverwacht maar naar dan blijkt lang verhoopt, Gods aanwezigheid baan die het onmogelijke mogelijk maakt.

Te midden van wat sommigen zien als de kilte en de geslotenheid van de kerststal op het Sint-Pietersplein zal met kerstmis het Christuskind liggen. Dan zal blijken dat het Goddank op verborgen wijze altijd al onder ons en met ons is geweest:

Wat geworden was had leven in hem
en dat leven was het licht van de mensen.
Het licht schijnt in de duisternis,
maar de duisternis heeft het niet overmeesterd' (Johannes 1,4-5).

Hiervan willen we als Huis van Dominicus getuigen, ook al lukt dat vaak maar op zeer bescheiden schaal.

Afgelopen weekend, in de nacht van zaterdag 12 en zondag 13 december, werden op de Ulumoskee in Lombok, op de liberale synagoge aan de Nieuwegracht en op de oude synagoge aan de Springweg hakenkruizen, en in het laatste geval ook racistische leuzen geschilderd. In een gezamenlijke verklaring hebben de besturen van deze gebedshuizen geconstateerd dat blijkbaar 'sommigen in onze samenleving menen dat Joden en moslims geen plek in dit land hebben'. Net als andere geloofsgemeenschappen in de stad hebben we vanuit het Huis van Dominicus een boodschap naar de besturen gestuurd om onze verbondenheid uit te drukken. Zeker voor de Joodse gemeenschap, maar de laatste tijd helaas ook voor de islamitische gemeenschappen zijn dergelijke bekladdingen niet nieuw. We kunnen echter niet doen alsof ze normaal zijn. Mensen en hun godsdiensten horen niet bedreigd te worden en niet ongewenst of zelfs illegaal te worden verklaard.

Mensen hebben het recht hun leven op goede en voor henzelf betekenisvolle manier vorm te geven en daarin zouden zij ondersteund moeten worden. Daarom is het zo dieptreurig als iemand die al langere tijd in Nederland verblijft op grond van de geldende regels het land wordt uitgezet. Relaties verbroken, een bestaan van zijn beginnende wortels gescheurd. Afgelopen week kreeg Arash, die een tijd lang is opgevangen door mensen in de gemeenschap rond het Huis van Dominicus, te horen dat hij niet mag blijven. We hebben hem genoemd in onze gebeden, en riepen in hem de velen in gedachten die net als hij gedwongen zijn tot een steeds weer zwervend bestaan. Zij worden steeds weer verjaagd van plaatsen waar de wonden van hetgeen zij hebben meegemaakt, zouden kunnen helen en zij opnieuw zouden kunnen beginnen met bloeien.

Hopelijk leidt wat wijzelf de afgelopen tijd dankzij corona hebben meegemaakt ertoe dat we meer empathie hebben met mensen in dergelijke omstandigheden en dat wij beter gaan inzien hoezeer wij in ons lot met elkaar verbonden zijn. Dat is de grondslag om elkaar te ondersteunen en te helpen en zo gezamenlijk een netwerk te weven waarin ook wijzelf kunnen gedijen. 'Het recht gaat voor God uit en baant voor hem een weg' (Psalm 85,13), baden wij deze advent dagelijks in het getijdengebed. '*Maranata*, kom, Heer Jezus' (1 Korintiërs 16,22). – Vanuit het Huis van Dominicus wens ik ieder die dit leest alvast een zalig kerstmis.

Erik Borgman, lekdominicaan
voorzitter van de Programmaraad van het Huis van Dominicus